

Metodický list

Druh pomôcky: vzdelávací animovaný seriál

Číslo epizódy: **S01E04**

Názov epizódy: **RYTIER EMIL**

Dominantná vzdelávacia oblasť

Jazyk a komunikácia

Vzdelávacia téma:

Rozlišovanie žánrov:
Rozprávka

Čiastkovo obsiahnutá vzdelávacia oblasť

Čitateľská a vizuálna gramotnosť

Dominantná oblasť výchovy charakteru

Odvaha
Odolnosť

Výchovná téma:

Prekonanie strachu
(Priateľstvo je silnejšie než strach)

Tematické okruhy príbehu

rozprávka
drak
strach
priateľstvo

rozprávkové trópy (tri možnosti, sedem hôr a dolín, čarovné predmety)
kráľovská rodina (kráľ, kráľovná, princezná, šašo, rytier)
odvaha

Anotácia

Emil sa bojí draka z rozprávky, avšak keď drak unesie jeho priateľov z Lesnej pätky, prekoná strach a draka porazí. Pri putovaní rozprávkovou krajinou si musí spomenúť na rôzne pravidlá, ktoré v rozprávke platia.

Synopsa

Emil prichádza na lúku rozrušený, všetkého sa bojí – aj malej kobyľky. Večer mu mamička čítala rozprávku o drakovi a on sa tak bál, že ju ani nedopočúval do konca. Kamaráti však chcú poznať koniec načatej rozprávky a tak Emila presvedčia, aby ho išli spolu hľadať do Tajomnie.

V Tajomnii deti prechádzajú čarovným mostom do Rozprávky a každý sa pritom premení na rozprávkovú postavu – namiesto Igyho, Ule, Olivky a Alberta tu stojí kráľ, kráľovná, princezná a šašo. Len Emil sa bojí mostom prejsť. Keď však uvidí, že kráľovských kamarátov uniesol drak kamsi ďaleko, prekoná svoj strach a prebehne mostom do rozprávky aj on. Premení sa na rytiera, získa čarovnú pomocníčku kobyľku a vďaka nej a čarovnej paličke sa mu podarí kamarátov vyslobodiť.

Po návrate k Dubu Emil necíti radosť len z toho, že spoznal koniec svojej rozprávky, ale najmä preto, že prekonal strach a postavil sa za priateľov. Už sa nebude báť. Vie, že v rozprávkach je všetko len akože.

Vzdelávacia línia

Vzdelávací zámer v oblasti Jazyk a komunikácia

Epizóda je zameraná na prácu s textom, ktorý môže byť publikovaný v knižnej podobe, ale aj sprostredkovaný cez informačno-komunikačné technológie, napr. ako súčasť obsahu televízneho programu.

Žáner, s ktorým sa takto deti najčastejšie stretávajú, je rozprávka. Je to prirodzené aj z hľadiska vývinového – pre predprimárne vzdelávanie je to dominantný žáner. Po prechode do primárneho vzdelávania sa najmä v 1. cykle, v jeho prvých dvoch ročníkoch rozprávka takisto vyskytuje, pričom neskôr sa pridávajú jej ďalšie formy a rôzne podoby spracovania.

Je teda v súlade s výkonovými a obsahovými štandardmi ŠVP pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (**vzdelávacie štandardy – porozumenie explicitného významu textu – slovná zásoba, aj porozumenie implicitného významu textu a znalosť žánrov a jazykových prostriedkov písanej reči**). V rámci týchto štandardov je vhodné zamerať sa na porozumenie/neporozumenie slov a slovných spojení (palička obrička trpaslíčka, rytier atď.), ale zamerať sa môžeme aj na predvídanie príbehu, odhadovanie, čo sa stane.

Ako príklady zamerania uvádzame evaluačné otázky z týchto troch oblastí, ktoré súvisia s epizódou (výberovo):

- *Ako reaguje na nové neznáme slová?*
- *Pýta sa, ak niečomu nerozumie?*
- *Ako reaguje na podnety k predvídaní? Rád/rada si vymýšľa možné scenáre? Vytvára si vlastné predstavy? Ako ich dáva najavo?*
- *Prispôsobuje svoje očakávania obsahu textu? Sú jeho/jej predpoklady (pod vplyvom textu) čoraz primeranejšie a reálnejšie?*
- *Rozlišuje kladné a záporné postavy príbehov? Vie posúdiť ich správanie/konanie? Vie uviesť charakteristické povahové vlastnosti postáv?*
- *Stvára svoje zážitky z čítania vo výtvarných činnostiach, hudobno-pohybových, dramatických a rolových hrách?*
- *Má svoje obľúbené rozprávky?*
- *Zaujíma sa o to, čo sa v príbehu mohlo stať a čo nie?*
- *Ako chápe symbolický význam slov a slovných spojení?*

Epizóda je zároveň v súlade aj s výkonovými a obsahovými štandardmi ŠVP pre 1. cyklus vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia v komponente **receptia umeleckých textov (pôvodný názov zážitková receptia)**.

Tento komponent má obsahové štandardy súvisiace s obsahom epizódy formulované v tematických celkoch nasledovne:

Čítanie s porozumením

- *predvídanie z počutého a prečítaného textu*
- *domýšľanie jednoduchého príbehu podľa ilustrácie a čítanie ilustrácie*
- *prerozprávanie obsahu čítaného a počúvaného textu s pomocnými otázkami a nápoveďami učiteľa*
- *odhadovanie významu neznámych slov a slovných spojení a umeleckých jazykových prostriedkov z kontextu*
- *vyjadrenia pochopenia rozdielu medzi reálnym a imaginárnym svetom, uvádzanie príkladov na využitie fantázie*

Čítanie pre zážitok

- *rozpoznanie a identifikácia literárnych postáv, ich charakteru, vlastností, opis prostredia, situácie, a to s pomocou ilustrácie aj bez nej*
- *sebapoznávanie, porovnávanie seba a vlastných skúseností s postavami a textami, hľadanie zhody a rozdielov, hľadanie riešení pre situácie v texte*
- *vyjadrovanie postoja k prečítanému a k počutému textu, k literárnym hrdinom a hrdinkám, k zobrazenej téme*

Vzdelávací zámer v oblasti Čitateľská a vizuálna gramotnosť

Epizóda svojou témou a najmä jej spracovaním predstavuje zaujímavý model tzv. textu o texte, kde ako téma nie je spracovaný len príbeh priateľov z lesa, ale efektívne sú zakomponované aj štruktúrne prvky rozprávky ako žánru. Čitateľská gramotnosť pomáha rozumieť významom v textoch a vizuálna gramotnosť učí „čítať“ obrazové a multimodálne informácie.

V praxi to znamená, že deti/žiaci môžu **porovnať textovú informáciu so zobrazením** v animovanej rozprávke alebo **interpretovať význam vizuálnych prvkov** a konfrontovať ich so svojim poznaním, napr. o rozprávke – magické formulky na konci a na začiatku, čarovné predmety – ich výzor a využitie, čísla – 7 hôr, grafické zobrazenie hradu – symbol z rozprávky. Vhodne zvolené aktivity môžu rozvíjať komponenty čitateľskej gramotnosti – **porozumenie textu a interpretácia, vyvodzovanie a hodnotenie, ale aj obsah a formu**.

Odporúčanie na prípravu detí a podmienok v triede pred sledovaním epizódy

Čarovná truhlica rozprávok

Deti sedia v kruhu a učiteľ/ka prinesie čarovnú truhlicu, v ktorej sa môžu nachádzať predmety z rôznych rozprávok (napr. kráľovská koruna, meč, prilba pre rytiera, čarovný prútik, kľúč, plášť, prsteň, obrázok hradu atď.)

Postupne si vyťahujú predmety z truhlice a hádajú, čo je to, z akej rozprávky je to, na čo to slúži, či je to skutočné alebo čarovné. Môžeme mať aj obrázky, ale reálne predmety umocnia zážitok.

Varianty:

- odhadovať, komu predmet môže patriť
- obrázky postáv – z ktorej rozprávky je postava
- zaraďovanie postáv k dobrým/zlým
- aktivitu môžeme upraviť tak, že v nej budú iba predmety, iba postavy, iba miesta z rôznych rozprávok, čím zacielim pozornosť na štruktúrne prvky textu

Zopakované poznatky:

- v rozprávke sú čarovné bytosti
- dobro víťazí nad zlom
- v rozprávke sú čarovné predmety
- končí sa šťastne

Poznámka: ak deti začnú spontánne rozprávať časť nejakej rozprávky súvisiacej s predmetom alebo bytosťou, necháme ich.

Odporúčanie na prácu s deťmi počas sledovania epizódy

1. otázka:

Ktorá brána vedie do rozprávky? Vysvetlite prečo.

Čo myslíte, čo čaká Lesnú päťku za bránou do rozprávky?

Rozprávkový kompas

V miestnosti určíme 4 rohy, miesta označíme grafickým symbolom miesta, napr. zámok, chalúpka, les, jaskyňa/dračí brloh (alebo aj iné, symbolizujúce miesto alebo nejaký priestor)

Učiteľka číta alebo hovorí vety a deti sa presúvajú do rohu, ktorý podľa nich patrí k výroku. Výroky môžu byť napríklad:

Princ zachráni kráľovstvo.

Janko a Marienka zbierali maliny.

Kozliatka otvorili dvere vlkovi.

Drak unesie princeznú.

Viet môže byť viac z rozprávok, ktoré sa už s deťmi čítali, ale posledná veta musí byť taká, ktorá navedie deti do rohu, kde je zámok/hrad.

Následne môžeme v spoločnom rozhovore s deťmi vysvetľovať, prečo a ktorá brána teda vedie do rozprávky, prípadne aj predpovedať, čo sa bude v príbehu diať ďalej.

2. otázka:

Čo sa Emil dozvedel? Kde má hľadať draka?

Čo myslíte, ako sa k nemu môže dostať?

V krátkom rozhovore overíme, či sa predpoklad detí, čo sa bude diať, naozaj naplnil. V ďalšej aktivite budeme v rozhovore hľadať odpovede na položené otázky a spoločne vymýšľať spôsoby, ako by sa mohol dostať k drakovi. Niektoré zo spôsobov si môžeme vyskúšať. Alternatívne aktivity:

Cesta k drakovi – prekážková výprava – ideme z jedného miesta triedy na druhý (k drakovi) cez prekážky, ktoré si urobíme z vecí alebo nábytku. Ideme cez zakliaty les (deti sa plazia pod konármi – stoličky), cez rieku odvahy (preskakujú po kameňoch – papierové kamene), most rovnováhy (lano), čarovná brána (vymyslia spolu zaklínadlo – alebo použijú zaklínadlo z Lesnej päťky).

3. otázka:

Čo by ste urobili na Emilovom mieste, aby ste porazili draka?

Môžeme použiť aktivitu rozhodovací kruh. Sadneme si do kruhu a do prostriedku dáme 3 obrázky, symbolizujúce boj (prekrížené meče), dohoda (spojené ruky), kúzlo (čarovná palička). Deti si vyberajú možnosť a zdôvodnia ju jednoduchou vetou. Hlasovaním vyberieme spoločne jednu možnosť, ktorú overíme pozieraním príbehu. Následne v ďalšej fáze zhodnotíme, či sme vybrali tak, ako Emil, porovnáme riešenia.

4. otázka:

Ako by mohla kráľovská rodina pomôcť rytierovi?

Zasadnutie rodinnej rady – rolová hra

Vyberieme 4 deti, ktoré budú predstavovať postavy z rozprávky podľa Lesnej päťky (kráľ, princezná, atď.). Rodina sa posadí na stoličky, ostatní z diaľky sledujú, ako sa rodina radí, čo urobí. Každý člen rodiny dáva návrh, pričom hrá svoju rolu (kráľa, princeznej,...)

Môžu hovoriť napr.: Ako kráľ navrhujem... Ako princezná si myslím/navrhujem/súhlasím... musia však povedať aj dôvod. Napríklad: ...lebo drak sa bojí vody, nemá rád hudbu, atď. Publikum vyberá riešenie a môžeme sa pozrieť, ako to naozaj v rozprávke bolo. Riešenie sa vyberie tak, že sa deti postaví za toho, koho riešenie sa im páči najviac.

Odporúčanie na prácu s deťmi po sledovaní epizódy

Kruh pocitov – reflexia príbehu

Deti sedia v kruhu a v strede sú obrázky emócií (radosť, strach, napätie, úľava...) alebo emotikony, ktoré poznajú.

Každé dieťa si vyberie obrázok a dokončí vetu. Učiteľka môže pomôcť vety formulovať.

Smerom k príbehu/deju:

U: *(Keď) Emil bojoval s drakom.*

D: *Keď Emil bojoval s drakom, cítil/a som sa...*

Keď sa Uľa,...

Keď sa kobylka premenila,...

Keď Emil začaroval draka,...

Smerom k sebe:

Najviac sa mi páčilo, keď...

Nebola som spokojná s tým, že...

Keď som uhádla pokračovanie, tak...

Keď som nerozumel, čo je to...

List Emilovi

Kreslenie alebo písanie odkazu pre Emila za jeho odvahu.

Horúce kreslo pre Emila

Dieťa sedí na stoličke, predstavuje Emila, ku ktorému po jednom chodia deti, položia si ruku na plece Emila a povedia mu pochvalu. Napríklad – bol som na teba hrdý, keď si išiel po moste, aj keď si sa najprv bál. Deti na stoličke sa môžu striedať, aby zažili pocit pochvaly, ocenenia a toho, aké to je, keď niečo zvládnu.

Výchovná línia

Výchovný zámer

Epizóda je v rámci rozvoja charakteru zameraná na pochopenie toho, že je dobré byť rozhodný a vytrvalý v konaní dobra aj napriek prekážkam.

Tieto zámery sú v súlade so vzdelávacími štandardmi ŠVP pre 1. cyklus vzdelávania v nadpredmetovom koncepte Charakter:

- *Žiak chápe, že je správne pomáhať a zastávať sa druhých. (Odvaha)*
- *Žiak dokončí primerane zložitú úlohu a nevzdáva sa aj napriek ťažkostiam. (Odolnosť)*
- *Žiak pomenuje na sebe charakterovú vlastnosť, ktorú by chcel zlepšiť, a pokúša sa o to. (Odolnosť)*

Štandardy v rámci ŠVP pre MŠ – Prosociálne správanie:

- *Ocení dobré skutky.*
- *Presadzuje sa v hre alebo v činnosti spoločensky prijateľným spôsobom.*

Odporúčanie na prípravu detí a podmienok v triede pred sledovaním epizódy

Učiteľ/ka môže tému začať poukázaním na svoje pozorovanie, keď si všimol/všimla, že sa niektoré z detí niečoho bálo (psov, pavúkov, alebo momentu, keď mali vystúpiť pred druhými...). Môže prípadne spomenúť aj nejaký svoj vlastný strach. Uvedie tiež, že strach je normálny ľudský cit, ktorý môže byť niekedy užitočný, napr. strach z výšky nám v dobrom bráni riskovať a liezť do nebezpečných výšok. Niekedy nás ale môže strach zbytočne brzdiť. Keď napr. nechcem vystúpiť pred druhými, lebo sa bojím, že sa mi budú smiať. Vtedy druhí nezistia, čo si myslím, pritom som mohol mať dobrý nápad alebo dobrú otázku, alebo neprejavím svoj talent, pričom mám umelecké nadanie, alebo sa nezastanem kamaráta, keď mu niekto ubližuje.

Potom rozdá niektorým deťom obrázky, ktoré znázorňujú zbabelosť, bojzivosť, ustráchanosť, nemesnosť, a iným zase obrázky, ktoré znázorňujú nerozvážnosť, bezhlavosť, opovážlivosť či riskantné správanie. Potom nakreslí na magnetickú tabuľu krivku v tvare kopca a spýta sa: Ako by ste nazvali vlastnosť človeka, ktorý sa všeličoho príliš bojí? Skúste na ľavú stranu tohto kopca položiť obrázok, ktorý vyjadruje prílišný strach. A ako by ste nazvali vlastnosť človeka, ktorý sa do všetkého ženie nepremyslene a príliš riskuje? Skúste položiť obrázok, na ktorom má niekto až príliš veľa odvahy zase na pravú stranu vrchu... Potom sa môže spýtať: Ako by ste nazvali vlastnosť, keď niekto nie je ani strachopud, ale ani zbytočne neriskuje a nespráva sa bezhlavo? Aký je zlatý stred medzi bojzivosťou a nerozvážnosťou? Slovo Odvaha potom môže napísať nad vrchol hory. A teraz si pozrieme ďalšiu časť našej obľúbenej rozprávky...

Na naplnenie výchovného zámeru odporúčame prehrať televíznu verziu epizódy bez vložených otázok.

Odporúčanie na prácu s deťmi po sledovaní epizódy

Po reflexii epizódy môže učiteľ/ka žiakom navrhnúť aktivitu Hlasovanie (Herlichová, 1999, s. 33). „Teraz si zahráme hru, pri ktorej si ukážeme, aké obavy môžu deti v našom veku mať. Budem čítať jednotlivé strachy a kto ich pozná, že už ich prežil, ten sa prihlási.”

Prehľad možných obáv:

Kto z vás:

- sa bojí duchov,
- má strach, keď sa rodičia hádajú,
- má strach, keď sa na neho otec alebo mama hnevajú,
- sa bojí tmy,
- sa bojí divokých zvierat,
- sa bojí v sne,
- nerád rozpráva pred ostatnými v škole,
- má strach z ohňa,
- sa bojí učiteľov,
- sa bojí hadov,
- sa bojí, keď má zostať doma sám/sama,
- sa bojí cudzích ľudí,
- má strach ísť lekárovi,
- sa bojí psov,
- sa bojí zemetrasenia,
- sa bojí pavúkov,
- sa bojí známkovania,
- sa bojí hádok medzi spolužiakmi,
- sa bojí skúšania v škole,
- sa bojí búrky,
- sa bojí svojho otca,
- sa bojí nejakej choroby,
- sa bojí tmy,
- má strach zo zubára,
- má strach z vojny,
- má strach, že ho nikto nebude mať rád.

Na základe hlasovania môže učiteľ/ka vybrať niekoľko bodov (5-7) a prehľadnejšie o nich diskutovať: Ako sa mi aktivita páčila? Čo som sa o druhých dozvedel/a? Nemal/a som strach priznať, že mám strach? Čo robím, keď mám strach? Čo robia dospelí, keď majú strach? Potrebujeme aj dnes rytierov a hrdinky?

V diskusii môže učiteľ/ka pomôcť deťom objasniť si zdroje strachu a pomôcť im racionalizovať niektoré pocity (napr. netreba sa báť pavúkov, pretože na Slovensku nie sú žiadne jedovaté pavúky, naopak, sú pre nás veľmi užitočné, lebo chytajú muchy a mravce, ktoré nám škodia a pod.).

Na záver sa môže učiteľ/ka pýtať: Ako sa teraz cítim? Ktorých obáv som sa dnes zbavil/a? Každé dieťa si môže zapísať jednu vec, pri ktorej sa v najbližšom týždni pokúsi prekonať svoj strach (napr. vystúpim pred druhými s piesňou...).

